

שעתא, אוזולי דקא מוזלי גבייכו. בזמן הפרעון נחשבת התוספת שמוסיפים לכם על שכרם, כהוזלת החטין, ואין כאן רבית.

אמרו ליה רבנן, תלמידי חכמים [שעסקו בהחכרת שדות] אמרו **לרבא: קא אכיל מר רבית!**

דבולי עלמא, שהרי כל המחכירין שדותיהם לאריסים, **שקלי ארבעה,** נוטלין מהאריסים ארבעה כורין בהחכרת שדה, **ומסלקי לאריסא בניסן,** וכופין את האריסים לקצור התבואה בניסן, ומסלקין אותן מן השדה. **ומר, רבא,** המחכיר שדהו לאריסים, **נטר להו עד אייר,** ממתין לאריסים עד אייר, **ושקיל שיתא,** ונוטל מהם שישה כורין. וסברו אותם תלמידי חכמים, כי משום שרבא היה ממתין להם מניסן עד אייר, לכן היו מוסיפים האריסים לרבא עוד שני כורין, ונמצא רבא אוכל רבית.

אמר להו רבא לאותם תלמידי חכמים: **אתון קא עבדיתון שלא כדין!** אתם הם העושים שלא כדין, משום **דארעא, לאריס משתעבד.** השדה המוחכרת, משועבדת לאריס עד שתבשל התבואה כל צרכה, **אי אתון ומסלקיתו להו בניסן, מפסידתו להו בכמה,** וכשאתם מסלקין אותן בניסן שעדיין אין התבואה בשלה לגמרי, אתם גורמים בכך הפסד גדול לאריסים, נמצאתם עושין שלא כדין. אבל, **אנא, אני [רבא], נטרנא להו עד**

אייר, ממתין להם עד אייר, שהתבואה בשלה אז, **ומרווחנא להו בכמה,** ומרויחים האריסים, בכך שיש להם לקצור תבואה בשלה. ומשום כך אני נוטל מהם חכירות יותר ביוקר, ואין זה עבור המתנת שכרם.

רב מרי בר רחל, היה נכרי חייב לו מעות, עג-ב ומשכן ליה **ההוא נכרי ביתא.** מישכן הנכרי הלוח את ביתו לרב מרי, והיה רב מרי דר באותו בית.

הדר, זבנה לרבא. חזר הנכרי ומכר את ביתו הממושכן לרבא. **נטר המתין רב מרי תריסר ירחי שנים** עשר חדש שהן **שתא שנה,** שקל **אגר ביתא,** ונטל דמי שכירות הבית, עבור שנה הבאה.

אמטי ליה לרבא, והביאן לרבא, שהוא עכשיו בעל הבית.

אמר ליה רב מרי לרבא: **האי דלא אמטאי זה** שלא הבאתי למר לרבא **אגר ביתא** שכר הבית **עד האינדא** עד עכשיו, משום **דסתם משכנתא שתא** והממשכן את ביתו סתם, וממשכנו לשנה, **ואי בעי נכרי לסלקו** ואם היה הנכרי רוצה לסלקני בתוך השנה, **לא היה מצי מסלקי לי,** לא היה יכול לסלקני, וחשוב כמכר אצלי [כדלעיל סז ב]

השתא עכשיו, **לשקול מר יטול רבא,** שהוא בעל הבית, **אגר ביתא** שכר הבית.⁽²⁶⁾

שהרי רב מרי לא הלוח כלום לרבא, אבל תוס' [כ"ה בתוס' רבינו פרץ] היה קשה להם כיון שהגמרא מביאה עובדא זו כאן, משמע דמחשש רבית רצה רב מרי לשלם לרבא שכר הבית, ולכן פירשו שרב מרי חשש שמכיון שהיה יכול רבא

26. כתב הריטב"א שמרש"י [שכתב, ואין זו רבית דהא רבא לא מיחייב מידי אלא נכרי] נראה דרב מרי לא היה חושש בכל זה משום רבית, אלא שלא רצה לדור בבית רבא, שלא מדעת רבא, בלא שכר, אבל משום רבית אין כאן חשש

אמר ליה רבא לרב מרי: אי הוה ידענא אם הייתי יודע, דהוה ממושכך שבית זה ממושכך ליה למר לרב מרי, לא הוה זביננא ליה, לא הייתי קונהו מן הגוי. (27)

דיחבי זוזי אחמרא בתשרי, מקדמין מעות על יין בתשרי, כשער של תשרי, [ועדיין לא יצא השער], על מנת לקבל יין בטבת, ומבחריו (29) לה בטבת (30) ונוטלין יין טוב בטבת, ואחריות החימוץ על המוכר, (31) נמצא שיש כאן רבית, שאילו קבלו ינם בתשרי אולי היה מחמיץ ומשום שהקדימו מעות בתשרי, קיבל המוכר אחריות, ואף על פי ששינו במשנתנו [עב ב] שמותר לפסוק על החטין כשיש לו למוכר [וכאן יש למוכר יין בתשרי] ואף שלא יצא השער, ואף שמקבל המוכר כל אחריות, אינו דומה, משום שבמשנה מדובר בחטים ובפירות שאינן רגילין להתקלקל, מה שאין כן יין שרגיל להחמיץ. (32)

אמר ליה רבא לרב מרי: אי הוה ידענא אם הייתי יודע, דהוה ממושכך שבית זה ממושכך ליה למר לרב מרי, לא הוה זביננא ליה, לא הייתי קונהו מן הגוי. (27)

השתא, עכשיו כדיניהם עבדינן לך, כדיני נכרים אעשה עימך [מכיון שהנכרי עדיין לא שילם חובו], ובדיני הנכרים אפילו במשכן בית סתם, כל אימת דלא מסלקי בזוזי כל זמן שלא פרע הלוח לא שקיל אגר ביתא אינו נוטל שכר הבית, אגא נמי, אף אני, שאני בא מכח הגוי, לא שקילנא מינך, לא אטול ממך אגר ביתא שכר הבית עד דמסלקנא לך בזוזי, עד שאכוף את הנכרי לשלם לך מעותיך.

ואין זו רבית דהא רבא לא חייב לרב מרי כלום אלא הנכרי. (28)

לפרוע המעות, אסור משום רבית. 29. פירושו "ומבחינים" כמו שתרגם אונקלוס [בראשית מב טו] בזאת תבחנו- ברא תבחרון- הגהות יעב"ץ. 30. תוס' סד ב ד"ה אי, כתבו, דטבת, לאו דוקא. 31. תוס' סד ב ד"ה האי כתבו, שכל קלקול חוץ מחימוץ, קיבלו עליהם הקונים. ותלמידי רבינו פרץ בשטמ"ק הקשו, מדוע כאן חששו הקונים לחימוץ, ולא חששו שמא יתייקר, ולעיל [סד א] הוא להיפך שחששו שמא יתייקר ולא חששו לחימוץ, ותירצו שאין רגילות להתייקר בזמן מועט בין תשרי לטבת, ושם לא חששו לחימוץ משום שכך התנו שם שאם יחמיץ יחזיר לו מעותיו, אבל כאן נתחייבו לתת לו יין. 32. רש"י, והוסיף וכתב "ושמא כולו החמיץ", וראה חוות דעת ביאורים קעג יז שכתב, שמשמע

לסלקו [כעבור שנה] מן הבית והחוב היה מוטל על רבא לפרעו, כי מה שהיה רבא מניחו בבית אינו אלא מפני המתנת מעות החוב, ונראה לרב מרי כאילו נוטל שכר מעותיו מרבא, ואיכא איסורא דרבנן, ובכה"ג למלוה אזהרו רבנן ולא ללוה, ורבא אמר לו שזה אינו, דכדיניהם אית ליה למעבר, וכל מאי דאכל בזכות משכנתא דידיה אכל, ע"כ דברי הריטב"א וכעין זה בתוס' שלפנינו ד"ה דסתם.

27. פירש הריטב"א, שרבא היה חושש שמא רוצה רב מרי לקנותה, ובאמת רב מרי לא היה רוצה לקנותה, אלא שתהיה במשכון אצלו, ואם היה רוצה לקנותה, הוא קודם לרבא משום דינא דבר מצרא, וכן כתבו התוס' [סוף ד"ה נטר].

28. רש"י וראה לעיל הערה. וכתב הרשב"א, שמדברי רש"י משמע שאילו היה לו לרבא

כופיתא.⁽³⁴⁾ וכשנתנו לו את היין שפכו לו מעט יין יותר ממה שפסק עמהן, ולפיכך היה חושש רבינא משום רבית,

אתא לקמיה דרב אשי, אמר ליה: מי שרי?
בא לפני רב אשי לשאול האם מותר לעשות כן?

אמר ליה רב אשי לרבינא: איך, כן, מותר, משום דאחולי הא דקא מחלי גבך⁽³⁵⁾ כלומר: הואיל ולא פסקת עמהם שיוסיפו לך, ומרצונם נותנים לך, ואינן מזכירים שהתוספת בשכר מעותיך, ומתנה בעלמא היא, ואין כאן חשש רבית⁽³⁶⁾

אמר ליה רב אשי לרבא: אינהו, אותם תלמידי חכמים שקנו היין, **נמי אחמרא קא יהבי** נתנו מעות על מנת לקבל יין טוב שאינו ראוי להחמיץ, **אחלא לא קא יהבי,** לא נתנו מעות על מנת לקבל חומץ, **מעיקרא דחמרא, חמרא.** יין טוב הוא מתחילתו [מזמן שלקחו אותו בתשרי], שאז ניכר שהוא יין ולא חומץ, נמצא שאין רבית, וכדין עושין אותם תלמידי חכמים.

רבינא הוה יהיב זוזי לבני אקרא⁽³³⁾ **דשנוותא.** רבינא נתן מעות לאותם שיושבים על שפת הנהר [ששמו שנוותא], והקדים להם המעות לפני הבציר, שיתנו לו יין בעת הבציר כשער היוצא, **ושפכי ליה טפי**

ונמצא שמוזיל בטבת משום שכר הקדמת מעות [בתוס' רבינו פרץ כתב: ונמצא וכו' מקבל עליו אחריות [של חימוץ] בשביל הקדמת מעות] ואילו קנו בתשרי אולי היה מחמיץ.

33. אקרא- פלך.

34. בערוך ערך "כפת" פירש: טל [כלומר, הוסיפו לו מלא הסל]. ובריי"ף הגירסא "טפי טפייתא [כלומר, מעט יותר]

35. גיסת הריי"ף והרא"ש והרמב"ן והרשב"א והר"ן- אוזולי הוא דקמוזלי גבך

36. רש"י, והרא"ש הקשה על רש"י, דמלשון המשנה [עה ב] משמע דרבית מאוחרת, מותרת רק לאחר פירעון, אבל בשעת פירעון אם נתן לו יותר, מתחזי כרבית, ואסור אפילו בסתם שאינו מזכיר שהתוספת היא בשכר המעות, והניח הרא"ש בקושיא.

והר"ן והנמוקי" כתבו בשם התוס' לתרץ,

מרש"י שאם החמיץ כל היין אינו נותן לו יין אחר, ודבריו מתאימין לגירסת הנמוקי יוסף, אבל לגירסא כולו, משמע שגם אם החמיץ כל היין, צריך ליתן לו יין אחר.

הקשה הריטב"א בשם התוס' [כ"ה בתוס' רבינו פרץ] על רש"י דהא סתמא תנן [עב"ב] שפוסקין על הפירות, ומשמע דין בכלל, וכן שנינו שם פוסקים על עביט של ענבים דהוי כיש לו, ועוד שהרי שנינו בראש הפרק [ס ב] ויין אין לו, משמע הא יש לו, מותא. ופירש הריטב"א שאין זה דומה לשאר פסיקה, ששם כל שקובע הקונה עם המוכר לתת לו פירות לזמן פלוני, הזמן הוא לטובת המוכר, ואילו רצה המוכר לתת לו תוך הזמן הרשות בידו וחייב הקונה לקבלם, ואם כן המכר נגמר מיד בשעת בשעת מתן מעות, בין יש לו למוכר, או כשאינו לו ויצא השער, ואם נתייקר נחשב שנתייקר ברשות לוקח, אבל כאן התנו הקונים עם המוכרים שלא יוכלו לתת להם יין עד טבת, וכיון שכן אין המכר נגמר עד טבת, והמעות היו הלואה אצל המוכר ואם נתייקרו, ברשות מוכר נתייקרו,

את מס הקרקע, למלך, ומלכא אמר, מאן דיהב טסקט ליכול ארעא. חוק המלך הוא, שמי שמשלם לו את מס הקרקע, הוא אוכל פירותיה, נמצא שאין כאן חשש גזל.

אמר ליה רב פפא לרבא: הזוי [ראה] מר, הני רבנן⁽³⁷⁾ תלמידי חכמים, דיהבי זוזי אכרגא דאינשי, שפורעין מס גולגולת, למלך, עבור אלו שאין בידם לפרוע המס [המוטל על כל יהודי]

ומשעבדי בהו טפי⁽³⁸⁾ ומשעבדים אותם יותר מדי, כלומר: חשש רב פפא שפרעון

אמר ליה רבינא לרב אשי: הא ארעא לאו דידהו היא הרי הקרקע אינה שלהם! כלומר: אותם אנשים שמכרו יין לרבינא עשירים היו, וכשהיו רואים בני אדם שהניחו שדותיהם וברחו משום שאין להם לשלם מס הקרקע למלך, באים אותם עשירים ונוטלין השדות והכרמים ופורעין המס למלך, ואם כן חשש רבינא שמא היין שלקח מהן, גזל הוא בידו, שהרי הקרקע אינה נגזלת, ושייכת לבעלים ראשונים, והפירות [והיין] גזל הוא בידם.

אמר ליה רב אשי לרבינא: ארעא לטסקא משעבדא הקרקע משועבדת, למי שמשלם

הרא"ש דלעיל] כתב: שהטעם שכאן מותר מפני שדרך מוכרי פירות להוסיף אחת במדה גרועה ללוקחין, אלא שכאן היה חושש רבינא שמא מחמת הקדמת המעות, הוסיפו לו, ולא מפני עין יפה וכו' ואמר לו רב אשי כיון שלא פסקת עמהן וגם לא הזכירו שהוא בשביל הקדמת מעותיך, מתנה בעלמא יהבי לך משום עין יפה, וסיים הריטב"א שלזה נראה שכיון רש"י.

37. בריטב"א, ובראב"ד בשטמ"ק, הגירסא: "הנהו דבי רב פפא בר אבא" וכן היא הגירסא ביבמות מו א.

38. התוס' כתבו, שיש שאינן גורסין "טפי", משום שלבסוף היו העניים מחזירים להם את מעות המס ששלמו עבורם, וכל מה שהיו משעבדין בהם היה בשכר הלואה, והריטב"א יישב הגירסא "טפי", שרב פפא חשש משום שני איסורים א משום רבית, ב שהיו משעבדין אותם כעבודת עבד וזו הכוונה "טפי", והוסיף הריטב"א שאפשר ליישב הגירסא גם משום רבית, שהיו נותנין לעניים מזון אלא שמלאכתם מרובה ממזונותיהם, ואותה תוספת היא הרבית,

דרך בהלואה אסור להוסיף בשעת פירעון, וכאן דהוי מקח וממכר מותר אפילו בשעת פירעון, וכן כתב הב"י קס בשם תלמידי הרשב"א, וכן פסק הרצ"א שם ס"ד, וכתב שם בה"ג רעק"א על שו"ע דמדברי ראשונים משמע דבדרך מקח מותר רק כשפורע פירות מוסיף פירות, דשייך לומר אוזולי אוזיל, אבל במוסיף מעות, אסור, וסיים רעק"א שמדברי הש"ך שם ס"ק ד משמע שמותר גם בהוסיף מעות, והמשנה למלך מלוה ולוה ה יא כתב בשם מהריב"ל ג סה שרק מאותה סחורה מותר להוסיף.

והר"ן תירץ שאין כונת רש"י שהוסיפו בשעת פירעון, שזה ודאי אסור, אלא כונתו שנתנו לאחר פירעון, וכן הבין ברש"י המגיד משנה ח ט, והרמב"ן כתב על תירוץ זה שאינו מוחזר [וע"ש ובראב"ד בשטמ"ק, פירוש אחר בסוגיין].

ובשטמ"ק בשפ שיטה, הבין ברש"י שגם בהלואה ואפילו המוסיף בשעת פירעון, מותר, והביא ראיה לרש"י מדלעיל [סג ב] האי מאן דיזיף פשיטי [לוה מעות] מחבריה וכי אהדר ליה אשכח כהוא טופינא [יותר] וכו' מתנה בעלמא הוא דיהיב ליה". ושם ודאי בשעת הפירעון הוא, ומותר והריב"א [שהקשה על רש"י כעין קושית

משל המלך הם נוטלין (40) וכדין עשו אותן תלמידי חכמים.

רב סעורב, אחוה דרבא [אחיו של רבא], הוה תקיף כופה **אינשי דלא מעלו** אנשים שאינם מהוגנים (41) **ומעייל להו ורותח אותם בנורקא** עגלה (42) **דרבא** להוליך את רבא. (43)

אמר ליה רבא [לאחיו, רב סעורב]: **שפיר קא עבדת** כדין אתה עושה, **דתנינא** שהרי שנינו: **ראית [אדם] שאינו נוהג כשורה, מנין שאתה רשאי להשתעבד בו? תלמוד לומר [ויקרא כה מן]: לעולם בהם תעבודו, ובאחיבם**. כלומר: מילת "ובאחיבם" נדרשת גם לפניו, שאם אינו נוהג כשורה אתה רשאי להשתעבד בו כעבד, **יכול [אפשר] אפילו נוהג כשורה** [אתה רשאי להשתעבד

המס עבור העניים, נעשה כאילו הלוו להם, וכשעובדים אצל אותם תלמידי חכמים הרי זה רבית.

אמר ליה רבא לרב פפא: השתא עכשיו איכו אילו שכיבא הייתי מת **לא אמרי לכן הא מילתא** לא הייתי אומר לכם דבר זה, כלומר: טוב שנודמן הדבר לידי לומר לכם.

הכי [כך] אמר רב ששת: מוהרקייהו דהני חותם [עבודת] של אלו, בטפסא דמלכא מנח בארגו המלך מונחין, ומלכא אמר, מאן דלא יהיב כרנא, לשתעביד דמאן דיהיב כרנא וחזק המלך מי שאינו משלם המס, משתעבד למי שמשלום עבורו, כלומר: דינא דמלכותא דינא (39) שהפורע מס למלך עבור אחר, קנאו מהמלך כקונה עבד עד שיפרעו המס, ואין כאן הלוואה אלא מכר, והתוספת שנוטלין

וזה הכוונה "טפיי".

והראב"ד בהשגות עבדים א ח [וכע"ז בראב"ד בשטמ"ק] גרס "טפיי" ומבאר, כגון שהיה המס עשרה דינרין והיו עושים להם מלאכה שוה חמשה עשר דינר, ועל אותן חמישה נוספים חשש רב פפא משום רבית וזה הכוונה "טפיי".

והרמב"ם הביא דין זה בשלשה מקומות א בהלכות מלוה פ"ה הי"ז ב עבדים פ"א ה"ח ג גזילה פ"ה ה"ט"ז, וביאר גידולי תרומה שמ"ו ח"ד אות טו שדעתו שההיתר [למסקנת הגמרא] הוא החלטי מכל החששות, שהיה אפשר לאסור משלשה טעמים א משום רבית [ודין זה הביא בהל' מלוה], ב משום שמשעבד ישראל יותר מדי [ודין זה הביא בהל' עבדים], ג משום גזל המלך [ודין זה הביא בהל' גזילה].

39. רש"י, וכן הרמב"ם גזילה ה טז, הביא דבר זה כדוגמא לדינא דמלכותא דינא.

40. ראב"ד בשטמ"ק וכע"ז בראב"ד בהשגות עבדים א ח, והריטב"א כתב, דמועיל משום שגוי קונה ישראל במלחמה [ועל דעת כן מניחים בארצו שאם לא יפרעו המס יוכל למכרם לעבדים].

41. המאירי פירש: בני אדם הפחותים ומזולזלין ביותר, ורבי אשר מלוניל [בס' שיטת הקדמונים] פירש: "אנשי בליעל", ורבינו יהונתן מלוניל פירש: זולזלין בשר וסובאין יין ומפקירין עצמן לעבירה.

42. ורבינו יהונתן מלוניל [הובא בשטמ"ק] פירש: להוליך את רבא שהיה ראש ישיבה בכסא של עץ ומוליכין אותו על כתפיהן מפני רוב העם הבאין לשמוע הדרשא, ולא היה יכול [רבא] לעבור אלא באופן זה, שאין דרך אדם חשוב לרכוב על סוס בפני רבים.

43. אכתבו החת"ס בהגהותיו על שו"ע סי' קסט,

שמועה זו, קמיה [לפני] דרב זביד מנהרדעא, ואמר [לי] רב זביד: כי קאמר רב חמא שחייב השליח לשלם, הני מילי ביין סתם דוקא שלא ייחד לו בעל המעות לשלוח יין מסוים, אלא אמר לו יין סתם, שביד השליח לקנותו, ומכיון שלא קנה גרם הפסד לבעל המעות,

אבל ביין זה, לא, אבל אם ייחד לו בעל המעות שקנה לו יין מסוים, לא אמר רב חמא שחייב השליח לשלם לבעל המעות, והטעם: מי יימר דמזבני ליה ניהליה אין הדבר ודאי שימכרו לו יין זה, נמצא שאין זה ברור שגרם השליח הפסד לבעל המעות, ופטור מלשלם.

רב אשי אמר: חולק על רב חמא ורב זביד, וסובר: אפילו יין סתם, נמי לא, לא רק ביין זה פטור השליח, אלא אפילו ביין סתם,

בו כעבד] תלמוד לומר: ובאחיכם בני ישראל איש באחיו [לא תרדה בו בפרך], כלומר: מילת "ובאחיכם" נדרשת גם לאחריה, שאם היה נוהג כשורה אי אתה רשאי להשתעבד בו כעבד, שנאמר ובאחיכם בני ישראל וגו' (44)

אמר רב חמא: האי מאן דיהיב זוזי לחבריה הנותן מעות לשלוחו, למיזבן ליה המרא לקנות יין בזמן הבציר [שהיין בזול], והבטיחו השליח שאם לא יקנה לו יפרע לו משלו (45) ופשע השליח, ולא זבין ליה ולא קנה לו יין [וכבר עברו הגתות והיין ביוקר (46)], וגרם בזה הפסד לבעל המעות, משלם ליה השליח לבעל המעות, כדקא אזיל כפי מחיר היין, אפרותא דזולשפט (47) שם מקום שהוא עיקר מסחר היין. (48)

אמר אמימר: אמריתא לשמענתא אמרתי

שפט"

48. והתוס' הקשו, שכאן משמע שהיה שם מקום הזול, ואילו בבא בתרא שם משמע שהיו מוליכין היינות לשם כדי למכרן ביוקר, ותירצו: שמקום זה עמד בין מדינה שהיה יין לרוב, ובין מדינה שלא היה מצוי שם יין, והיו מביאין לשם יין ממקום הזול, וממקום היוקר היו באים לקנותו שם. וכתב עין יהוסף שזו גם כונת רש"י שכתב: "שם המקום שהיין נקח ונמכר לשם, לרוב הלוקחין יין בימות הבציר".

הקשה הריטב"א למה חייב השליח לשלם לו, והלא הרי זה דומה למבטל כיסו של חברו [מונע ריוח מחבירו] שהוא פטור (ירושלמי ב"מ ה ג), מפני שאין הזיקו אלא גרמא, ותיירץ שכאן מדובר שהתנה כן בפירוש שאם לא יקנה לו, ישלם לו ההפסד שגרם לו, וכן תירצו הר"ן והרא"ש ונמוקי יוסף.

וערוך השלחן העתיד ה' אבל סי' מ אות יב, ודברות משה ב"מ ח"ב סי' עב הערה צב, דצריך לשלם להם שכרם.

44. מאירי. וכתבו התוס' בסוטה ג ב ד"ה כתב, דאין זו דרשא גמורה רק אסמכתא בעלמא, שקנסו חכמים כדי לייסרן.

45. הרא"ש כתב: "שימציא לו יין משלו", אך הנמוקי יוסף העתיק משם הרא"ש "ישלם לו" [משמע מעות].

46. מאירי. כתב רבינו יהונתן בשטמ"ק, דחשש רבית אין כאן דאחריות הדרך היתה על הלוקח שהוא בעל המעות [ועיין שם עוד טעמים].

47. גירסת הרא"ש והראשונים בשטמ"ק כאן: "דבלשפט", ובבבא בתרא צח א בגירסא: "דוול

פטור.

מאי טעמא? אסמכתא היא! כלומר: הואיל ולא עשו קנין על הבטחת השליח [שאם לא יקנה לו יפרע משלון], אין הבטחת השליח מחייבת, (49) שהוא "סמך" ובטח בלבו שיקנה יין, ופעמים שאין השליח יכול, או שאינו רוצה, אח"כ לקנות.

ואסמכתא לא קניא והלכה היא שאסמכתא אינה קונה.

למדנו מהמשנה שכיון שהפסידו אין זה כדין אסמכתא (50) משום שמקבל עליו לשלם רק את ההפסד ולא יותר, ואם כן מדוע פטר רב אשי את השליח, הרי זה דומה לדין המשנה.

ומשנינן: **התם** [בדין המשנה] **בידו** לחרוש ולזרוע, ולכן חייב (51)

הכא [בשליח לקנות יין], **לאו** בידו שמא לא א-טו ימכרו לו יין.

אמר רבא: הני בי תלתא, דיהבי זוזי לחד, למזבן להו מידי שלשה שנתנו מעות לאחד לקנות להם מקח, וזבן לחד מיניהו וקנה השליח לאחד מהם (52) זבן לכולהו הרי המקח של כולם.

ולא אמרין ואין דין זה אמור **אלא דלא צר וחתים איניש איניש לחודיה.** שאין מעות של כל אחד ואחד צרויין וחתומין לחוד, שלהשתתף נתכוונו, וכגון שערכו כל המעות (53) ולכן המקח של כולם.

ומקשינן: **ולרב אשי, מאי שנא** כמה שונה דין זה **מהא דתנן** מהדין ששינו במשנה [קג א] לגבי המקבל שדה [בקבלנות] מחבירו למחצה [שיחרוש וזרע ויתחלקו בתבואה], והובירה [שלא חרש ולא זרע, והניחה בורה] שמין את ההפסד כמה היתה ראויה לעשות, ומשלם הקבלן לבעל השדה, והטעם: שכך כותב לו מתחילה **אם אוביר** [אעשה בורה], **ולא אעביד** [ולא אעשה בה פעולה הראויה לה] **אשלם במיטבא**, כפי מה שהיתה ראויה לעשות אם היה חורש וזורע כראוי. כלומר:

51. כלומר: כיון שבידו לעשות ולא עשה, תקנו וקנסו אותו לשלם, אבל כאן דלאו בידו לא רצו לתקן ולקנסו- ראשונים הנ"ל בשם רב האי גאון.

52. כתב הריטב"א בשם הרמב"ן, שאין הכונה שקנה לאחד מהם בפירוש, שאם כן ודאי נעשו שלוחו, וזכה לו, אלא שקנה מדמי אחד מהם, סתם, ואז המקח של כולם, מכיון שבמעמד אחד נתנו לו כולם, ולא הקפידו נעשו כשותפין, וראה בהערות להלן.

53. רמב"ם מכירה ז יג, ומאירי [ומדברי בריטב"א בשם הרמב"ן בהערה הקודמת נראה

49. רש"י, והקשה חי' הרי"מ על רש"י, דבלא קנין כמה מתחייב, ואין ההבטחה קונה גם אם לא היה אסמכתא, ותירץ, שרש"י סובר כרב האי גאון [הובא להלן הערה] שבכל דבר שדומה לדין אם אוביר וכו' [המובא להלן בסוגיא] שסומך עליו ומפסידו שייכת התקנה שתקנו לשלם ההפסד, והיה חייב לשלם גם בלא קנין, ורק משום דהוי אסמכתא, שאינו בידו [כמבואר להלן בסוגיא] פטור.

50. וכתבו הרמב"ן והרשב"א והר"ן השם רב האי גאון, שמצד הדין הוי אסמכתא, אלא שתקנו שחייב לשלם, וקושיית הגמרא מדוע לא יתקנו כאן [במעשה דשליח] כדרך שתקנו שם.